

Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi

Anabilim Dalı I. Koordinasyon Toplantısı

Ali Öge

Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Ana bilim dalı Öğretim Üyesi
alican_042@hotmail.com

15-16 Eylül 2012 tarihinde Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığı tarafından düzenlenen toplantı bu isimle yapılan ilk toplantı olması sebebiyle önem arz etmektedir. Kur'an'ın nüzulüyle eş bir geçmişe sahip olmasına rağmen fakültelerimizde yeni yer edinen "Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi" ile ilgili yapılan bu koordinasyon toplantısı hem bu derse giren öğretim elemanları açısından bir tanışma hem de alanla ilgili yeterliliklerin tartışılıp ele alındığı bir toplantı olmuştur.

Günümüzde İlahiyat Fakülteleri, araştırmacı din bilginleri yetiştirme yanında, hem örgün hem de yaygın eğitim alanında görev yapacak elemanlar yetiştirme görevini de üstlenmiş bulunmaktadır. Örnek olarak yaygın din eğitimi hizmeti veren Diyanet İşleri Başkanlığında görev yapacak din hizmetleri personeli de artık fakülte mezunları arasından seçilmekte hatta yüksek lisans, doktora yapanlar tercih edilmektedir.

Türkiye'de yüksek din öğretimi yapan İlahiyat, İslami İlimler, İlahiyat Bilimleri, Uluslararası İslam ve Din Bilimleri Fakülteleri'nin, program çeşitliliği, akademik yapılanma ve paydaşlara göre öğretim-programı gibi önemli sorunları bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nca örgün eğitim programları ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nca yaygın eğitim programları yenilenirken, bu alanların eleman istihdamını deruhte eden İlahiyat Fakültelerinin akademik yapısı ve programları, bazı ders ve kredi değişiklikleri dışında hâlâ sosyal gelişme ve ihtiyaçlar dikkate alınarak ciddi çalışmalarla yenilenmiş değildir. Fakültelerde öğrenci yetiştirilirken, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın personeline aradığı yeterlilikler, Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği öğretmen yeterlilikleri, AB sürecinin yükümlülükleri ve Yüksek Öğretim Kurulu'nun belirlediği yüksek öğretim yeterlilikleri ilahiyat alanında mutlaka dikkate alınmalıdır.

Sayıları yetmiş aşan bu fakültelerde eğitim-öğretimin daha çağdaş bir yapılanma ile gerçekleştirilmesi ve öğrencilerin, paydaşların belirledikleri yeterliliklere göre daha nitelikli olarak yetiştirilebilmeleri için programların/bölümlerin yeniden yapılandırılması, programların amaçları ve içeriklerinin geliştirilmesi, öğretmen yetiştirmede kalitenin artırılması konularının tartışılarak somut öneriler haline getirilmesi önem arz etmektedir. Bu ilk koordinasyon toplantısı "Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi" açısından bu misyonu hedefleri arasına koymuştur. İlklerden olmanın verdiği zorlukların da görüldüğü toplantı, genel kanaate göre olumlu ve verimli geçmiştir.

İki oturum halinde yapılan toplantı U.Ü. İlahiyat Fakültesi öğretim görevlisi Mahmut Şevket Öztürk'ün okuduğu Kur'an tilavetinin ardından, K.T.Ü. İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Emin Aşıkcutlu'nun açış konuşmasıyla başladı.

İlahiyat Fakülteleri Dekanlar toplantısında, anabilim dallarının sorunlarının ele alınıp yeterliliklerinin tespit edildiği ve ortak müfredatlar oluşturmaya yönelik çalışmaların yapılacağı koordinasyon toplantıları tertip edilmesi yönünde kararlar alınmıştı. Bu kararlara atfen

yeni yeni oluşturulmaya başlanan ve sayıları yirmiyi aşan Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Ana Bilim Dalı'nın ilk koordinasyon toplantısının; Kur'an hizmetleriyle özdeşleşmiş olan bölgelerde yapılması kararını aldıklarını ve uygulamaya koyduklarını belirten Kutlu, önceden Tefsir Ana Bilim Dalı'nın içinde yer alan Kur'an Okuma ve Kıraat İlmi'nin müstakil ana bilim dalı haline gelmesinden son derece mutlu olduğunu ifade etti.

Ana bilim dalı olarak açılan bu bölümlerin bir ihtiyaç neticesinde oluştuğuna vurgu yapan Kutlu, şu günlerde 4+4+4 şeklinde formüle edilen eğitim sistemine seçmeli ders olarak konulan Kur'an-ı Kerim'in bu ihtiyacı daha da artıracığına dikkat çekti. Öncelikle yeterliliklerin tespit edilmesi, daha sonra ise ortak müfredat belirlenmesinin akademik bir zorunluluk olduğunu hatırlatarak konuşmasına son verdi.

Toplantıda ikinci konuşmayı ömrünü Kur'an'a hizmetle geçirmiş kurra hafız İbrahim Tanrıkkulu yaptı. Akademisyen olmadığını ama uzun yılların getirdiği bir birikiminin sahibi olduğunu belirterek, konuşmasını bu çerçevede yapacağını ifade etti. Alanla ilgili sorunların çok olduğunu ama bunların çoğunluğunun program kaynaklı olduğunu belirtti. Ders işleniş konusunda da harflerin sıfat ve mahreçlerinin çok önemli olduğunu, bunun için mutlaka koro çalışmaları yapılması gerektiğine dikkat çekerek konuşmasını bitirdi.

Yalova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. İbrahim Hatipoğlu da programda bir konuşma yaptı.

Bu anabilim dalının Türkiye'de çok yeni olduğunu ve bu yüzden akademik personelin az olmasının normal olduğunu ifade ederek konuşmasına başlayan Hatipoğlu, mutlaka alaylı diye tabir olunan hocalardan istifade edilmesi gerektiğine vurgu yaptı. Başlangıçta oluşum sürecinin zorluklarının olabileceğini ama bu yoldan vazgeçilmemesi gerektiğini ifade eden hocamız, bazı geri dönüşlerden duyduğu rahatsızlığı da dile getirdi. Temel İslam Bilimleri Bölümü'nün 6 ana bilim dalına indirilerek, Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlim Dalı'nın Tefsir dersine, Mezhepler Tarihi dersinin de Kalam dersine dahil edilmesine karşı çıktı. Kur'an'ı herkese öğretmek zorunda olduğumuzu, bunun için de çalışmalar yapma mecburiyetimizin olduğuna dikkat çekti. Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlim Dalı'nın mutlaka yüksek lisans ve doktora programları açması gerektiğini, bu sayede hemen hemen bütün ilahiyat fakültelerinde çekilen akademik personel sıkıntısının da çözülebileceğini ifade etti.

Hatipoğlu, Türkiye şartlarında gelinen noktada 4+4+4 sisteminde siyasetin akademinin önüne geçtiğini, bu açıdan hızlı çalışmalara ihtiyaç olduğunu belirtti.

Bu konuşmaların ardından toplantının "Türkiye'de Kur'an ve Kıraat Derslerinde Mevcut Durum, Beklenti ve Öneriler" isimli birinci oturumuna geçildi.

"Türkiye'de Kur'an ve Kıraat Derslerinde Mevcut Durum, Beklenti ve Öneriler" ve "Ön Lisans, Lisans, Yüksek Lisans Programlarında Yeterlilikler" başlıklı iki oturum şeklinde planlanan toplantının ilk oturumunda Türkiye'de mevcut durumu ortaya koymak için Dr. Ulvi Ata "Kur'an Kursları ve Eğitim Merkezleri", Hadi Gündür "İmam-Hatipliler ve Seçmeli Kur'an Dersleri", Yrd. Doç. Dr. Mustafa Atilla Akdemir ise "İlahiyât Fakülteleri" başlıklı konuşmalarını yaptılar.

Dr. Ulvi Ata'nın sunduğu tebliğde, çok köklü bir geçmişe sahip olan Diyanet İşleri Başkanlığının Kur'an-ı Kerim ile ilgili çalışmalarının olduğunu ancak kendisinin bu tebliğinde genel olarak DİB. 2004 yılından itibaren yeniden yapılanma sürecinde belirlenen strateji ve personel yeterliliklerini ele alacağını belirtti. "Kur'an-ı Kerim Dersi Verilen Hizmet İçi Eğitim Kursları" ve "Başkanlıkça Düzenlenen Kur'an Kursları" hakkında iki ana başlıkta bilgi veren Ata, başkanlığın bu kursları şu şekilde tertip ettiğini bildirdi:

a. Kur'an-ı Kerim Dersi Verilen Hizmet İçi Eğitim Kursları

b. Başkanlıkça Düzenlenen Kur'an Kursları

Ata, konuşmasında Başkanlığın faaliyet alanları içinde eğitim hizmetlerinin önemsendiğini ve özellikle Kur'an eğitiminin üzerinde durduklarını ifade etti. Çok çeşitli başlıklar altında Kur'an-ı Kerim hizmetleri verdiklerini belirten konuşmacı, "Aşere-Takrib Kursu, İhtisas Kursu, Tashih-i Huruf Kursu, Kur'an-ı Kerim Hizmet İçi Eğitim Kursu, Kur'an-ı Kerim Ağırlıklı Hazırlayıcı Eğitim Kursu" başlıkları altında Hizmet İçi Eğitim Kursları ve Uzun Süreli Kur'an

Kursları, Kur Esasına Dayalı Yaz Kur'an Kursları, Hafızlık Eğitimi Kursu, Camilerde Kur'an Öğretimi Kursu ve Hizmet Çeşitliliği Projesi'yle de ihtiyaca yönelik daha rahat hareket etme imkânı bulunan kursları Kur'an Kursları adı altında açtıklarını ifade etti.

İlk defa 1976 yılında İstanbul-Haseki Eğitim Merkezinde başlayan ve özellikle kursiyerlerin hafız personel arasından sınavla seçildiği, farklı kıraat vechlerinin talim edilerek Kur'an kıraatinin öğretildiği Aşere-Takrib Kurslarının üst düzey eğitim verdiğini belirtti. Ata, Halen Pendik Haseki, Konya Selçuk ve Rize M. Yusuf Karalı Dini Yüksek İhtisas/Eğitim Merkezleri ile İstanbul (Fatih ve Üsküdar), Ankara, Eskişehir, Sakarya, Kocaeli, Düzce ve Konya Müftülükleri bünyesinde devam eden bu kurslara ilginin oldukça fazla olduğunu vurguladı.

Başkanlıkça, en az lisans düzeyinde dinî yüksek öğrenim görmüş olan personelin, Başkanlığın görev alanı ile ilgili konularda hizmet içi bilgisini artırması ve uzmanlaşması amacıyla hizmet içi eğitim kursları da düzenlenmektedir.

Tüm bu programların amacının daha nitelikli personele sahip olmak olduğunu belirten Ata, yaptıkları yeterlilik imtihanlarında yeni alacakları personelin Kur'an okuma becerisinin alt seviyelerde olduğunu gördüklerini, bu toplantılarda alınacak kararlarda bu durumun göz önüne alınması gerektiğine vurgu yaparak temelde üç ana beklenti olduğunu ifade etti. Bunları da mesleğine gerçekten gönül vermiş, alan bilgisine sahip, yeterliliğini daima geliştiren personel şeklinde özetleyerek, konuşmasını sonlandırdı.

İkinci olarak Hadi Gündür "İmam-Hatipliler ve Seçmeli Kur'an Dersleri" başlıklı sunumunda 1998-2004 yılları arasında Türkiye'deki mevcut durumun imam-hatip liselerindeki öğrenci sayısını azalttığını ve bunun tabii bir neticesi olarak eğitim kalitesinin azaldığını belirterek, sonuçta yüksek öğretime geçişlerde sıkıntılar yaşandığına dikkat çekti.

Bu durum karşısında çalışmalara başlanmış olup, öncelikle programların ana temasının okuma, ezberleme ve anlama olarak yeniden ele alındığını belirtmiş ve Din Öğretimi'nin iki alanda yarışmalar düzenleyerek Kur'an okuma heyecanını canlı tutmaya çalıştığını açıklamıştır. Bunlar, Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma yarışmaları ile Ezber/Hafızlık yarışmalarıdır. Ayrıca sadece hafız öğrenciler için özel İmam-Hatip Liseleri açıldığını ve Diyanet Vakfıyla yaptıkları bir mutabakat çerçevesinde burada okuyan hafız öğrencilere burs ve devlet parasız yatılı yurtlarında kalma imkânlarını sunduklarını ve bu sayede özendirme ve yetiştirme çalışmaları yaptıklarını anlattı.

30.03.2012 tarihinden itibaren örgün eğitimde 2. ve 3. kademelerde seçmeli derslerin okutulacağına karara bağlandığına ve şu an bu çalışmaların devam ettiğine, ancak branş hocaları ve yeterlilik sahibi eleman noktasında sıkıntılar yaşandığına ve yaşanmaya da devam edeceğine dikkat çekerek konuşmasını noktaladı.

Birinci oturumda son olarak "İlahiyat Fakülteleri" olarak Kur'an eğitiminde mevcut durum hakkında Yrd. Doç. Dr. Mustafa Atilla Akdemir bilgiler verdi.

Zorunlu Kur'an derslerinin 4 dönemden 8 döneme çıkarılmasının önemli bir gelişme olduğunu, bunun yanında Kıraat İlmi'nin de bir ana bilim dalı haline getirilmesinin bu branşa daha fazla çalışma alanı sağladığını belirterek konuşmasına başladı.

Kısaca bunun yanında nitelikli personel açığına vurgu yapan Akdemir, ortak müfredat olmayışının da belirsizlik oluşturduğunu belirtti. Bu belirsizliğin fakülteler arası hoca ve öğrenci geçişlerine yansıtacağını ve bunun öncelikli çözüme kavuşturulması gereken bir problem olarak karşımızda durduğunu açıkladı.

Seçmeli Kur'an derslerinin ve Hazırlık Sınıflarında değişik adlar altında verilen Kur'an derslerinin netlik kazanması gerektiğine vurgu yapan Akdemir, sınıf öğrenci sayılarının en fazla 25-30 arasında tutulmasının, bu ve benzeri uygulamalı dersler için son derece önemli olduğunu belirtti.

Kur'an kursları ve İmam-Hatip liselerindeki kalitenin fakültedeki eğitime de yansıdığını ve ileriki yıllarda seçmeli dersleri alan öğrencilerin durumlarını da şimdiden düşünerek iyileştirme çabalarının artmasının sağlanmasını istedi.

Fakültelerde hafızlık için ayrı birim ve uygulamalar yapılması gerektiğinin ve emekli hocalardan yararlanma yollarının açılmasının geçici olarak personel sıkıntısına çözüm üreteceğini belirten Akdemir bazı tekliflerle konuşmasını bitirdi!

Toplantının ikinci oturumunda ise “Ön Lisans, Lisans ve Yüksek Lisans Programlarında Yeterlilikler” konusu ele alındı.

Bu oturumu ise Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden Doç. Dr. İshak Özgel yönetti. Serbest oturum şeklinde isteyen söz alarak görüş belirttiği bu bölümde “Kur’an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı Lisans Programları Yeterlilikleri” ve “Kur’an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Ve Doktora Programları Yeterlilikleri” ele alındı.

Kur’an-ı Kerim Okuma Ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı Lisans Programları Yeterlilikleri:

Bu bölümde yapılan konuşmaların serbest oturum halinde yapılması katılımı artırmış ve İlahiyat Fakültelerindeki ihtiyaçların daha güçlü bir şekilde vurgulanmasını sağlamıştır. Öncelikle Dört Yıllık Kur’an Öğretimi Beklentileri/Yeterlilikleri ele alınmış, ittifak halinde Kur’an-ı Kerim harflerinin mahreçlerine, sıfatlarına ve tecvid kurallarına göre yüzünden okunması ve belirlenen süre ve ayetlerin ezberlenmesinin gerektiği belirtilmiştir. Lisans eğitimi esnasında Tecvid ve Genel Kıraat bilgisinin yanında ahenkli Kur’an okuma becerisinin verilmesi de teklifler arasında yer aldı.

Seçmeli Kur’an Derslerinin daha özel düşünülmesi gerektiğini ve bu dersi isteyerek alan öğrencilere, Kur’an’ın yazımı, âyet sayısı, bölümlenmesi gibi Mushaf’la ilgili bilgiler, Kıraat ilminin tarihçesi, temel kavramları ve kaynakları hakkında teorik ve uygulamalı örneklerle, eda ve seda gelişimine yardımcı olacak müzik bilgileri verilerek zorunlu olarak edindikleri yeterliliklerin daha üst seviyeye çıkması sağlanmalıdır.

Yüksek lisans ve Doktora eğitiminin ise üst düzey yeterliliklerinin olması gerektiğine, hem akademik formasyonun hem de kıraat ilminin inceliklerinin teorik olarak öğrencilere kazandırılmasına imkân tanıyacak şekilde oluşturulmasına vurgu yapıldı.

Yeterlilik tespitlerinin ardından Kur’an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı I. Koordinasyon Toplantısı:

- Anabilim dalının isminin Kıraat İlmi olarak değişmesi,
- Kıraat Anabilim dalının müstakil bir bölüm olması,
- Öğretim elemanı istihdamı konusunda belirli muafiyetlerin getirilmesi,
- Özellikle ve acilen Hazırlık sınıflarına Kur’an-ı Kerim Okuma dersinin konulması gibi tekliflerle sona erdi.

Kapanışta ise Hitit İlahiyat Fakültesi’nden Yrd. Doç. Dr. Ömer Başkan Kur’an-ı Kerim tilavetinde bulundu.